

U R G H G L F

Direction du Journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ቶ ሀ. ሊ. ሀ. ቶ ሀ. ካ ሀ. ኔ ከ ሀ. ደ. ሀ. ሀ. ሀ. ኔ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ՅԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊՐԱՆՍՍԵ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ
ԱՆՑԵԼՈՅՆ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԻՆ ՄԷՋ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Գ. ԿԼԵՏԱԹՈՆԻ

Անգլիայի Երեւոյ, Ժողովոյն յունիս 21-
 եւնիս 25, Ֆրանսայի և Անգլիոյ միջ-
 եւեռեկէ ընդդէմից հերքեալուողն ծրա-
 յին երկրորդ ընկերացան առաջադրու-
 զ, հանրային շինութեանն եւալարս
 Մաջը Հիշք Պիշ ընդդէմ յօտեմի
 զմեզն ընդդէմ պնեմի յսույ, Պա-
 տմթն, ի պատմութեան ծրագրի
 ինեալ կայեւոր, բանաստեղծիւնն ըլա-
 նանայի և Անգլիոյ յարաբերութեան

[illegible]

Փարլեսքներն կառավարութեան դամ էին, զիս համարել զանազ իւր այս վարածպալիցն հեռուարկին, Սէն, երայխաւորցիցն եւ ոչ իսկ երաւորութեան նման խոստում մ'ը դործին պաշտպաններուն, ոչ պէտքուր մը մ'ախարհ համար, երաշխատուովեան մեր այս մեր բնայ. հեռուարկին դամ չէր, մէ յետոյ ուրիշ կամ կառավարութեան ալ եկան, որք դարձեալ նախնային արժէքն ճանչնալով, կառավարութեան կողմէ Լորս վիլ, 1874ին կառավարութեան Լորտ Տէրգիւր, և կարծեմ, մեծ Տէրպի իսկ, համախոր էին մեզ, ու իսկ ծրարային կառավարութեան թանախուրթեան ալ մտած էին, Յնախուր մը մը կազմուած էր երկուր թիւթեանց կողմէ, հեռուարկին դէ հեռուրը բնիւր, և տեղեկագրելու դունուած էր արդեն հեռուարկին բուրեղ, Յանձնախուրը կէտադարայնպիսի պայմանին, որք երկուր գագ միջեւ կընուրելը դաշնադր հիւստիւր պիտի լինէր. միայն թէ Լորտ Թիւրք կը պահելէր, ոչ թէ զազալեան երկիւղը մը պատճառաւ, կարծեմ, սա միակ պատճառը որ այն ժամանակի Գանձալին վիճ չէր ներեր աղպիսի բազմայն զմեծ մը հեռուարկին, Այս էր ահա՛ որք կընամ իշիւր որդապէս, Սոյն ժամանակ Անգլիոյ և Յրանալին միջեւ պատույ ինդուրը մը կըբարաբըր ստաւ է. բեխելով սոյն յարաբերութիւն հեռուարկին և անարաբարանայլ էր Եւսան Տէրութեան մը համար, զի կար ժամանակ խորհչել յետոյ ինդ միջազգային կերպարանը մը որք երբ, եթէ էր գտնուին զինուորական զինանիւթ թիւթը բողբոմ սոյն հեռուարկեան, տարակոյ չկալ թէ էր գտնուրելին ալ անոր իշնապատ, Լաւ տեսութեան պարբանակը յիշատակութեան կարճ քաղուած մը պիտի ընթերցուէ, զոր ստացած եւ դործոյն պատճառ կողմէ, որ կ'ըրէ. «Միշտ չալունը, զինուորական կարծիք մը չալունը չէր հակառակ Մանչէր ինքնաշարժին, նշանաւոր իրազուրթութեան մ'ը քանի որ այս խորհուրդ 20 տարեկ իր իրազուած է. 1881ին որ որ, յուր իրազուած, Գրական Տէրնախարկութեան զինուորականաց թիւթիւնը եղան. հրապարակեալ մեծ մեծամեծ թիւթիւթեանը, ոչ մէկ նախին թիւթիւթաց անմա ժողովը բալարեւոր՝ ընդդէմ անարկու տեսչիւրը, ալ երեւակայեան թիւթիւթի իրենց չալունակցիւրին ահա թիւթիւթը համար. (Մէջոյ) Սոյն Գրական եւ զինուորական ընդդիմակործնիցն ետեւ ունեցնալ Լոնտոնի ընդդիմակործնի կողմէ կարգ մը անձինք որ միշտ երեւակայեան երկիւղը Գրական թիւթիւթը տրամադրէր, միշտ որ ներկայ վիճակին հասուցնէր հեռուարկին, Ստորջ է թէ աղչին հեռուարկեան միայ չունեցաւ. այն աղչուրութեան ինչ որ ունեցաւ մասնաւոր գլխաւ, սակայն Լոնտոնեան ընդդիմակործնի ալախի իրեկը մը այն

որ ներքնադրին չհնաժեանս
տաւոր գտնուողներն իսկ՝ յա-
պիւ եւ չէ, ընդունանք դատողե-
լիս պիտեաց հետ մարտալին, ու-
ռապարկեցնք որ խառն յանձ-
նի որ կարգուին. Այն պահուն իմ
նայեցաք մէջ իսկ կարծես իմ
թիւն տիրեց, անոնցմէ ոմանք
թաւաճակով րսէլ, որդաւանքս չե-
ւեր, եթէ հարցուն թէ ինչո-
ք ժամպարնին դէմ դուռ տու-
նէ իմ պատմական. — Կառապա-
սին ժամանակ դժուար գ-
րեւանաւորեալ էր, ուստի մե-
հաւարեալքն Խորհրդարանին
ի դուռ չվաստեի. Բայց գիտեի
գիրը չպիտի ընդունուէր, հետե-
ւէր արժեք անյայտ խնդրոյ մը
ընդ երկար մարտալին, Մեր
ուրիշ արժեքներն դէմ առանց
նարկ մը ընդուն, հաւաքեցին ու
րեստիտաներն որ անգործող
նաւթաւոր կենսական խնդրոց
ձգւանաւ առթիւ չլինէին:

Սխալ մ'է, կարծեմ, մեր հ-
շիւնթեանը նախարարին Ծի-
նեղներն վիճակին վրայ ըրած
դու թիւնը, իր կարծեմ թէ մը
մէջ չկայ բաղաբանակ հաստատ-
ութեւն, ինչ որ կար վեց կամ յոթ
թուադր. իսկ մե գոհուանալով
գամ որ այս մասին հակառակ
որ պիտի յայտնեմ, յիշեցնե-
ան իրողութիւնն թէ Ծիւսնա-
միս յաւաճ նախադրեց ընտր-
առ թիւն այնպիսի ժանրակիւն-
նապ որ անցողք որոյ նման
ի վեր պատմածմ չէր, Գոհ չե-
րանեաւ եւ իւր հաստատութիւն
յորդորդք ընտրեալքն եւ իմ
թեմամբ դուրս եկան այդ տա-
րիկէսէ որ սովոր է եւրոպայի
ազգայն, Այս է ահա իմ հայկե-
տառնաւ ծիւսնապի ներքին
գիրալ: Ծիւ ուղիւ ճանաչու-
նութեան Անգլիոյ վաճառա-
թեան վրայ ունեցած անհու-
նեղը վր առ մի թուել, իր շա-
րսերով թէ, էթէ այս ձեռնա-
շղթի, մեր վաճառականութիւն
դաշտման ուր փայլ մ'ալ պիտի
Խորհրդարանին իբրեւ, մի պա-
ղամ, կուգե՞ց գիտնալ թէ ի-
նաւոր պատճառ կայ որն ձե-
կին հաւանութիւն չտալու
համոզումն այս է թէ՛ Ժողով
յուզուող դաշտած լինելով
վիճաբանութիւն մը սոսկեւ
ժամանակն հասած է:

Պատ. երեսփոխանն ըստ
թէ՛ այդ ներքնադրին չհնա-
ջատաբային սահմանադրու-
նունեան, իբր թէ մեծ չար-
այդպիսի սահմանադրութիւն, Տա-
լիս թէ ժովպին սահմանադ-
րուող ազգայն է ցամաքային ու
նապոյտին, սակայն մարդոց եր-
կուծութեան դիւրութիւնն ընծայե-
լով մեծ արդիւնքներ կուտան
տեսութեան ուսանց որք կը
տալ թէ՛ ոչ թէ անարդարացմն
դալարութեան է մարդկային ու

[illegible][illegible][illegible]

անակ, որդ, չեմ
հերս մէջ գրու-
թէ Գօրգիւի,
իւ ասլ յոնիա-
շահերը պաշո-
շ հաղոր զօրքն
զգլմի Ժամանակ-
անձինք յայն-
իս համբ և միա-
ին և կրտէն
զինուորական
նի մէջ մեր զօ-
ւելու մ'էր,
չեմ մեղադրեր
որոց պար-
ել իրենց հայ-
համար. զի
առաջալսեան
մեծ զոհողու-
ս և ներողամիտ
արդոց դատո-
ւթեան հա-
խգիրը դեռ
մանքամաս-
բայց պէտք է
ապահով բան
թուծեանք ըն-
ցը զխողու-
սը բաներ կը-
աչաց առջիւ
նգիրներ կան,
զինուորական
ասացուի թիւը,
աշ գլուխը թէ
որ բարոյե-
մեծ մասամբ
ըռնեցան,
առական հան-
ս, յորում ա-
կընայ ի նկա-
կ 1883ին՝ ան-
ը ներուի ինձ
կրտէ թէ Փի-
էր (Յէշ-զօ),
է, Փիլիպպո-
ը զնեմ այժմ
ն, կը հաւա-
է բարեպա-
մ իմ բարե-
առաջարկը
բարբին եր-
ր յանգուգն
ողողութեան մը
անբարին կար-
դեմ չէ եղած,
եակ կարծիք-
ին կարծեաց
յուսալ թէ
տեղի պիտի
ծեան և ձեռ-
շքեւ, որ ա-
ին ազնուա-
երեք մին և-

—(60)—

ԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԱՂԶԻԿԸ

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ԲԱՐՔԵՐ

օրէքէ-տա Սեպտաւն է այդ բոկիկն որ
կտաքին ուղեցոյցին ճշգրտապաւ-
մը ընդունելով՝ իր այցաւանները Գա-
մին, որոշաւ օրերն անթերի Գա-
մինէն Աստղղիկ և քա՛հէիք ամեն ու-
սացական բաղադրութիւն չորթել նորա-
ւ. չկայ բարեգոտում, և ինչ որ կրնայ
ուն երեկոցին Գարեգինն որ տեղե-
իւն էր ինչդէ իւր հիւանդին զմա-
ւօրայ, առ և որ հիւանդութիւնը
յառաջացած է, սակայն կրնայ ըլլալ
զինչ կանգ տաւուն և դեռ երկար ա-
ստղղի Աստղղիկ. Գարեգին միշտ զըլ-
լ կը դառնալ տունն այս պահուն յո-
ւանդիկ ալ իր մօրը բաղիկի կրթե-
լը վերադառնալ իւր տնովը տան-
քէն առաւ, ինչպէս պատուիրած է
ըլ, զի դեռ ակօր տաւուն, միշտ դեռ
բաղադրութիւնն, Աստաւած իմ, դառն
ըլ և զառն զեկերու։

Կարճ է դարմաննէ և մեծ խը-
քով կը դարմանն զիւր. կանուր
թիթիւն. թիթիւն նախաձայնի մը
և կ'ուզէ ըննէ. մարդապէթ տտնոր-
ին է որ մօրը թիթիւնանձանայ վրայ
աշէ, կ'աղաղալ իրեն որ իւր սիրտն

մարդ զէքէ՝ չը մեքծէ այն դաւաճախը՝ կամբ զոր նոր քամած է իւր իրիւմտ տաղերէ հաւիւթից զոր քիչ հաւմ նոր դուրս հանած է թուխտն իւր մայրը կ'ուզէ կանոնաւորել ինքնապաշտօնային սնունդն. նա հանդիմանալով ժայռն ունեւորող կ'ուզէ անհաշիւ, կը մրայիս, զիկ կ'անուռ, կը չափայի ևս այն ևս երբեմն, ու կը հաղթէ Հռոմի զիւրիկն մէջ շատաստն զեւրոպայէր զեւրոպայէի դուշմանով Աստուծոյ հանդէպ ինքնին, հոգեւոր է թէ՛ թրքաւորն ինչ. «ինչ ևս թիւթիթեալսն» և, Աստիւի երբ ի պտղաւ կ'ենէ մօրն հետ, իւր շուրջ թէ՛ հիւանդէ, զհիւանդն լռտէն յոյն աղջկանը, հեռադարձիւր ինկոյթեալաբ զինքը զխտելով՝ թըգախտ ունեցողն ալ շարն, լայն չէ խտի ահաւոր, զապարկ մ'ունի զապարկս լիւրջ ինքզինքն անտի զայն հաւմ համարելու համար. կը վարձաւակայն ի՛նչ լուս ծածկէլ զիտէ մայրն Այլը ժայլէ իւր աղջկէք քանի քողը զայլը՝ կը քայլէ իւր աղջկան տղա որ իւրեկն կրկնած է. ա՛հ, իւր աղջկան թաղելը դաղուկը չէ՝ ո՛ր կ'զգայ իւր թիւնը, այլ մէկ ոսկեր ճնշիլ ծանրութիւնը իր թիւնանս յալարալը, մտապալ զիւր ինքիտ երթան. լայն Աստուի զգոն մեն տառնեալ քայլախօխն կը մոյնմէ՛ ինքոր տունըդ. «Նստիմք, մայրիկ, յոգեւոր» ևս Ու կը նստին ծառի տը հովանս մանկ. զալարեղերու վրայ, ընդհուպ իր անցիկ պտղաբոր շարունակելու համար. որքապետը շրիթեալաբ իրենց այլը՝

կարճ պտղոտներու մէջ, կ'երեւայ զիւրդացող յատուկ փռանքին պը-
խուղոր դասովից մը ստան խմելու
փեղեցոց լոյծ տաան վարպետը և
առեկի՞ զտանէ անոցն պատմաբան իւ-
նայ փառաջ յիշատակներն:

Հէջ կ'իյն, որ ամեն որ բան մը
սղանի իւր կենդանութենէն, ո՛րք
ճոյք է կ'զգայ այդ Պատմանին մէջ
կ'ընթացի ուր ամեն բան վերական-
խելէն: Կը նստին ըստնորանցին
հովաճառու մէկ անկերը, և մայրն
սկսած է ծխախոտի վազոճուէ և
ծուսինն մէջ խեղճիւր իւր արտին
կը վառէ հազարապալի իւր սիգա-
կապովի չը խաբիւր բնու: Իւր նիւս-
ղէն, զառած է իւր լոյծիկը դառնու-
ցուէ, Բաբ-Բաբ, թեթեւիկը կար-
ցունի, «այսքով, մենք, սպորին
նիսն» ըսողով իւրովի՝ նախախոտ
առնելի մը չէ Սաղկի հաւու:
Համար թէ թերթիւրուն հաւա մը
կտա կամ աւելի ըլլալին կախովը
կենսաբ. բաց մը բարեկ օրեղի Է
նաւասած, որ իւր անձանդառառ
չէրուած է, այնքան կը տարբեր
ձախին ու կենսաբ. վրայ ամառուէ
ամ ամեն բանի վրայ և ամեն ի-
նչորում ամեն կը փնտէի կարծես
ընէ, և ահաւաստիկ ինչու համար կ'
ըն: ահ, սպառնալի մտն մտն
անըզայցը կը համոթ թերթիւրն
ըկ'մ, մեռնիմ, սպորին, մեռնիմ
Այլ ձախովի զիտարած, թեթեւի մը
կտաի ծաղիկն, և նա՛ որ պիտի ծ

այդ մահակահան խաղին վրայ՝
 ո՛վ պիտի հաստատվի ինձ ծաղոյ
 թաշի յոյ յուսահատութիւնն ըլլալը
 ծաղիկն, այս անող բուրուռը
 յամահ որսի դառնութիւնը
 իսկ իմ յուսահատեցնելն հէգ
 Մտախոհն հէգը ունի Խաղողի
 ե միշտ բարի մայրն է որ ին
 մոքէն ամեն ատուր մասածու
 համար, իմ փորձը՝ խաղաղ
 սիկի, բայց ո՛րքան դժուար
 խօսելու համար. «Ի՛նչ աղբ որ
 թանգն է կը կրկնէ ու կը կրկն
 հանգնի, այլ չառ տակէ իմ
 իմի, վրայ տե՛ս, աղիկն, չը միայն
 տե՛ս
 իմ փայնայն որ զէք մինս
 իմ հիւանայ գալարաղբը բան
 վրայ. այս երկու մասաղաղ
 ունի իմ չրկնայն վրայ միայն
 եւ արդարեւ հիւանայի է բ
 ցը. քորտաթոր ու փրկ մշակ
 անողաբար, տուեկանին վրայ
 գլխով, որ ծածկուել է յարգ
 իմով իմ այնքան խաղող որք
 զոր ք մեկուն ունի. Ի՛նչ յարգ
 խոնտիկ հող. մահուկ կտու
 դնում է այդ հանապաօր ու քաղ
 ծուռեկն եւ չըբնաբան զուգ
 ջրի ասիւնան, որոյց եղբորը
 տերեւոյ տակ գետաբազը իմ
 փութի, զերպ որ կիկարն
 իմ դուզ չան խորիւ իմ վրաց
 հեռուն դրուել է որ գետաօր
 հանգնի, եւ երակատաղ այն
 ծնայց զինք՝ իմ փարի անոր անց

[illegible]

իր թր գրու-
 իր ինչի
 լուսնդին ու
 սիրելի ար-
 նայն ինքն
 նային, լյց
 մաս ինն ա-
 լիմանի կը
 մարդու է
 համար
 անդ պղծ-
 ազդեղ ծա-
 լանդին բու-
 ժինադդի
 լը բացած
 է, ստանի
 ինքու. բայց
 ինքնալի հ-
 ղին է. ան-
 առնայ ըը-
 ալս իս բե-
 իկ ճարձա-
 լանց ճուրջ-
 հէջ կեն-
 ինքն, հե-
 ր ճնն եւ
 իւզ ուղէն
 նոց ճառ-
 ւն, գրու-
 ին Աստուիկ
 ինչոյն կը
 իրայ պար-
 ինէ. բայց
 ղեկիկ հո-
 ւալց տակա-

հպարտութիւն ունեն
 Ուղղուած հոյն, եւ
 լցուած է օղն, կրեպի-
 կը մեկին, ինքստան
 ուր Աստուիկ չը մտնէ
 Եւ իշխատակիցութիւ
 Բայց տուն մտնել
 Ըսէ ինչոյն եւն որք կ'
 հինա, ուշ ատեն, տես
 ինչ աւելին իրեն հաս
 կողովի մը մէջ առատ
 ր պարզին լեկեր է առն-
 ինքն համար միւ աւ կ'
 աւել կը հողայ հարկն
 հապա բռնիկն այցազն
 զամ կը զոյգ հոս կ'մէջ
 ինչիցս վրայսն առաջ
 ինքնամած է զիմառե
 Բայց ի գուր, ժամա-
 պէս. պարտքով ուր
 վարծ ու տան ծախի
 վայր որ հնազանդ ուրիշ
 լիւ կ'ուղտ ձեռք տը
 դիտել ինչ քան մը
 Աստուիկի սիրտը մտած
 լեկեւս պարտուց տակ
 ինքած ու զանաւառ
 պարտք հաւանի տակ կ'ի
 զատէ, բայց երբ զէ պ'
 ճնն իր գլուխն ուրիշ
 ձեռուն մէջ կը հնար
 Ըստուիկ ճառալայնի
 ուր սեւ ուրիշ խախու
 ինչ իր մտաց մէջ

ՏԻՐԱԿԱՆ

[illegible]

